

Altres disposicions

Decret

Decret del 9-12-2020 de modificació del Decret del 20-3-2019 de publicació del programa de l'assignatura d'història de les arts del batxillerat general de l'Escola Andorrana.

Exposició de motius

Vist l'article 17 del Decret legislatiu del 30-5-2018 de publicació del text refós de la Llei qualificada d'educació, del 3-9-1993, en el qual s'estableix que els principis rectors del sistema educatiu andorrà i les seves modalitats, els nivells, els cicles, els cursos i les opcions establerts per la Llei es desenvoluparan amb un reglament que en determinarà els programes;

Vist l'apartat 2 de l'article 9 de la Llei qualificada esmentada, en el qual es reconeix que els alumnes tenen dret que el seu rendiment escolar sigui valorat amb criteris objectius;

Vist l'article 11 de la Llei esmentada, en el qual es reconeix el dret de llibertat de càtedra dels docents, sempre que s'exerceixi des del respecte a la Constitució i amb una finalitat educativa;

Vist l'article 4 de la Llei 17/2018, del 26 de juliol, d'ordenament del sistema educatiu andorrà, en el qual s'especifica que correspon al Govern desenvolupar, aprovar i publicar els referents curriculars de les àrees d'aprenentatge o assignatures dels ensenyaments;

Vist l'article 6 de la Llei esmentada, en el qual es defineix programa com el conjunt d'elements curriculars que han de ser objecte d'ensenyament, aprenentatge i avaluació en un nivell educatiu o un diploma determinat;

Vist el Decret del 27-02-2019 d'ordenament del nivell de batxillerat general del sistema educatiu andorrà;

Vist l'article 19 del Decret esmentat, en el qual es determina que els programes de les assignatures i de les competències transversals es publiquen mitjançant el decret corresponent;

Vist el Decret del 20-03-2019 de publicació del programa de l'assignatura d'història de les arts del batxillerat general de l'Escola Andorrana;

Atesa la implementació del programa i la millora constant de l'ensenyament, l'aprenentatge i l'avaluació de l'assignatura d'història de les arts de l'Escola Andorrana de batxillerat, se suprimeix la competència 2, els seus criteris d'avaluació i les expectatives de final de cicle. I es modifica la competència 1, els seus criteris d'avaluació i les expectatives de final de cicle del programa.

Atesa la necessitat de presentar de manera complerta totes les parts del programa i desenvolupar-ne les prescripcions i les orientacions, es torna a publicar íntegrament l'annex que conté el programa de l'assignatura d'història de les arts del batxillerat de l'Escola Andorrana amb totes les modificacions incorporades, a fi de garantir la seguretat jurídica.

Ateses les consideracions esmentades, a proposta de la ministra d'Educació i Ensenyament Superior, el Govern, en la sessió del 9 de desembre del 2020, aprova aquest Decret amb el contingut següent:

Article únic. *Modificacions al programa d'història de les arts*

1. Es modifica l'annex, concretament l'apartat relatiu a les competències específiques del programa d'història de les arts, previst a l'article 3 del Decret del 20-3-2019 de publicació del programa de l'assignatura d'història de les arts del batxillerat general de l'Escola Andorrana, en el qual se suprimeix la competència 2 i queda redactat de la manera següent:

C1. Interpretar l'obra artística considerant els codis estètics, la sensibilitat artística i la contextualització històrica

- Emmarcar l'obra artística en el context social, polític i cultural de l'època
- Analitzar els elements formals i interpretatius de les obres artístiques
- Interpretar els elements estètics característics dels estils artístics
- Interpretar els processos de canvi i continuïtat dels estils artístics com a nexes d'unió entre el present, el passat i el futur
- Analitzar les expressions artístiques pròpies com a elements enriquidors i com a mitjans per construir la identitat personal i col·lectiva

Aquesta competència específica pretén propiciar la construcció d'una visió integradora i significativa de l'obra artística que contribueixi a l'assoliment d'un coneixement del sentit de la creació artística al llarg de la història, construint un pensament crític i reflexiu sobre el sentit de l'estètica i la seva contextualització. Així mateix, pretén que l'alumne emeti judicis de valor que generin un apropament del món de l'art a la seva realitat quotidiana, construint una visió holística del sentit de l'art a la societat del segle XXI, com a instrument de comunicació de sentiments, de coneixement de l'ideari d'una època i d'instrument per generar un oci creatiu.

D'aquesta manera es fa referència a la identificació, l'anàlisi i la interpretació de les tendències artístiques més emblemàtiques de la història de les arts les quals són resultat d'un context històric i cultural determinat. Aquest context respon a l'imaginari mental i material dels artistes i representa un mitjà de comunicació dels sentiments i les emocions individuals i col·lectives; per tant, esdevé un testimoni històric essencial. Per això resulta fonamental que l'alumne esdevingui competent a l'hora d'analitzar i reflexionar sobre el sentit de l'art en general i de les seves manifestacions en particular, i estableixi relacions amb el context social, polític i cultural a la vegada que genera actituds empàtiques envers les manifestacions culturals, tenint en compte la visió dels artistes i allò que els va portar a crear l'obra d'una determinada manera.

En aquest sentit, i per tal de portar a la pràctica l'estudi i la interpretació, resulta fonamental proporcionar a l'alumne eines d'anàlisi crítica de les obres d'art en forma d'esquema analític i interpretatiu que tinguin en consideració els elements formals i significatius adaptats a cada llenguatge artístic. D'aquesta manera, l'alumne elaborarà un estudi formal i interpretatiu dels elements que caracteritzen l'obra d'art, tant en sentit estètic com històric.

Un dels elements bàsics per poder reconèixer, analitzar i interpretar adequadament els elements estètics característics dels estils analitzats és el domini del vocabulari bàsic adequat i de la terminologia específica de la disciplina per identificar els conceptes tècnics clau, que apropa l'alumne a la tècnica de treball de l'historiador de l'art.

Partint de l'anàlisi i la interpretació, s'aconseguirà comparar obres, artistes i estils, observant d'aquesta manera els elements estilístics que es repeteixen i els processos de canvi dels diferents estils i èpoques històriques. Aquest aspecte propiciarà un aprenentatge significatiu dels continguts teòrics com a instrument de reflexió continu al llarg de la vida acadèmica i personal.

Finalment, identificant les expressions artístiques més emblemàtiques s'ajuda a atorgar la importància que tenen per a la societat com a elements que preserven les identitats personals i col·lectives, i a valorar la necessitat de defensa i preservació per a les futures generacions. L'alumne hauria de generar actituds de respecte envers la diversitat de manifestacions artístiques i construir els seus interessos i gustos personals dins del context del món de l'art en l'actualitat.

Orientacions didàctiques de la competència

Un dels aspectes que cal tenir en compte a l'hora d'interpretar l'obra artística és l'esquema d'anàlisi que guiarà tota interpretació. És important que aquest esquema sigui consensuat a l'aula conjuntament amb els alumnes i que respongui a tres aspectes bàsics: documentació general, anàlisi formal i interpretació,

entesos com a elements dinàmics susceptibles d'ésser tractats de forma independent o complementària segons la situació d'aprenentatge, els interessos concrets, etc.

A la vegada, caldrà introduir l'alumne de forma progressiva en el domini de la terminologia bàsica relacionada amb els llenguatges artístics presentats, i propiciar activitats que en generin l'aplicació en contextos estilístics determinats. Es valorarà que l'alumne s'exerciti repetides vegades en l'ús de vocabulari adient als llenguatges, als vehicles i als estils artístics d'èpoques i contextos culturals diferents, comparant obres i artistes.

Així, el professor hauria de propiciar un ambient participatiu i crític a l'aula en què, partint de l'estudi en profunditat d'una obra, d'un llenguatge, d'un estil o d'una situació problemàtica, i amb la utilització de la terminologia artística apropiada i l'esquema d'anàlisi adequat (consensuat prèviament), l'alumne dissenyi explicacions complexes del fet artístic: la idea és que no només produeixi anàlisis formals o interpretatives, sinó que desenvolupi actituds crítiques i empàtiques envers el fet artístic.

Per fer-ho, caldria propiciar en els alumnes la importància de tenir en compte el context a l'hora d'interpretar una obra. Juntament amb l'anàlisi més formal, l'estudi del context és un dels elements que afavoreix la comprensió global de l'obra artística. Per treballar-lo es poden proposar activitats que surtin de la mateixa obra i que, mitjançant la recerca, la comparació o els coneixements i les experiències prèvies, permetin als alumnes conèixer les realitats culturals, socials i polítiques de l'època, i reforçar així la interpretació de l'obra.

D'altra banda, és important que l'alumne no conegui només el context social, cultural i polític de l'època; també és essencial que faci una valoració empàtica de les expressions artístiques considerant els artistes, els estils i l'imaginari d'altres èpoques. Això implica que conegui les característiques formals i interpretatives de cada estil, així com la seva contextualització cultural, però que també conegui en profunditat les obres tenint en compte la visió dels artistes i allò que els va portar a crear l'obra d'una determinada manera. Per fer-ho l'alumne ha de ser capaç de posar-se en la pell de l'artista: saber com pensava i com se sentia en aquell moment, quin era el seu rol/paper en la societat o quina influència va tenir dins del seu estil artístic. Partint d'aquest coneixement, l'alumne ha de generar actituds empàtiques envers les manifestacions culturals d'altres èpoques i contextos amb l'objectiu de propiciar visions dinàmiques i integradores de la història de l'art susceptibles de valorar realitats culturals diferents.

De la mateixa manera, cal que l'alumne estableixi interconnexions amb el present, especialment amb les darreres tendències artístiques, ja que aquesta connexió li permetrà, per una banda, generar identitats de pertinença i, per l'altra, actituds de respecte envers el fet cultural i artístic.

Cal recordar, per damunt de tot, que no cal donar una visió exhaustiva i enciclopèdica de la història de l'art, sinó apunts que permetin entendre la disciplina en el seu conjunt i establir connexions entre present, passat i futur.

2. Es modifica l'annex, concretament l'apartat relatiu als criteris d'avaluació del programa d'història de les arts, previst a l'article 3 del Decret del 20-3-2019 de publicació del programa de l'assignatura d'història de les arts del batxillerat general de l'Escola Andorrana, en el qual se suprimeixen els criteris d'avaluació de la competència 2 i queda redactat de la manera següent:

"CA1. Pertinència

Aplicada a la interpretació de l'obra artística, aquesta qualitat es manifesta a l'hora de relacionar el context social, polític i cultural d'una època amb l'estil artístic seleccionat. Per establir aquestes relacions, cal que l'alumne domini les bases de les estructures històriques esmentades i, a la vegada, la mentalitat resultant de l'època. Aquest és un aspecte fonamental que implica considerar la història de l'art com una font històrica de primer ordre, resultat de l'imaginari dels homes i les dones i, per tant, testimoniatge important d'una època. Perquè fructifiqui aquesta relació, l'alumne cal que domini les bases iconogràfiques i interpretatives dels estils plantejats i que estableixi inferències amb l'esperit cultural del moment històric de referència, de l'anterior i del posterior (canvi i continuïtat d'estils). A la vegada, resulta enriquidor que sigui capaç de generalitzar aquestes inferències a altres contextos culturals.

CA2. Precisió

La precisió és la qualitat de ser precís, és a dir, de determinar quelcom amb exactitud. Aplicada a la interpretació d'obres artístiques, aquesta precisió es manifesta en la identificació i l'anàlisi dels elements estètics, formals i interpretatius que constitueixen l'obra artística, l'estil i l'artista. Cal que l'alumne domini les tècniques d'anàlisi del fet artístic, observant, analitzant i extrapolant conclusions. En aquest sentit, cal que sigui capaç d'aplicar l'esquema de comentari, considerant la documentació general, l'anàlisi formal, el contingut i la significació. D'aquesta manera, considerant l'art com un vehicle de comunicació, es constatarà el domini del llenguatge artístic en el sentit més ampli, tant pel que fa a la terminologia com al vocabulari bàsic i interpretatiu.

CA3. Sentit crític

El sentit crític en la interpretació d'obres artístiques fa incidència en l'anàlisi del concepte de canvi i continuïtat en els estils, per tal d'entendre el procés artístic com una evolució lògica emmarcada en els gustos i la mentalitat de cada context històric. Així, cal que l'alumne domini el procediment d'identificació i anàlisi dels elements estètics i interpretatius que perviuen d'un estil a l'altre de forma lògica i integradora, i ha de ser capaç d'argumentar-ho i justificar-ho críticament i raonadament."

3. Es modifica l'annex, concretament l'apartat relatiu a les expectatives de final de cicle del programa d'història de les arts, previst a l'article 3 del Decret del 20-3-2019 de publicació del programa de l'assignatura d'història de les arts del batxillerat general de l'Escola Andorrana, en el qual se suprimeixen les expectatives de final de cicle de la competència 2 i queda redactat com segueix:

"Al final del batxillerat, l'alumne interpreta l'obra artística considerant els codis estètics, la sensibilitat artística i la contextualització històrica quan identifica, descriu i analitza críticament diverses propostes artístiques utilitzant de manera precisa la terminologia i el vocabulari artístic adequat per a cada un dels llenguatges. Amb l'ajuda del domini d'aquest llenguatge interpreta amb precisió els elements estètics, formals i interpretatius de l'obra. Així mateix, és pertinent quan estableix relacions de significat entre tots aquests elements, alhora que mostra un domini dels conceptes artístics clau i de les característiques bàsiques dels estils i dels artistes. També amb pertinència emmarca l'obra en el context social, polític i cultural, establint relacions entre el fet artístic, l'artista i l'època. L'alumne mostra sentit crític quan analitza els processos artístics considerant els elements de canvi i de continuïtat entre els estils. A més a més, emet judicis de valor sobre la importància de les expressions artístiques com a símbol d'identitat pròpia (personals i col·lectives) dins d'un món global i divers i identifica, analitza i valora el patrimoni artístic, dissenyant actuacions que en propiciïn la protecció i defensa. Alhora, argumenta la funció de les obres artístiques com a símbol dels valors de l'època en què van ser creades, i de les conseqüències socialitzadores que se'n deriven. Per últim, mostra una actitud empàtica envers el fet artístic, valorant críticament i constructivament el punt de vista d'artistes de diferents èpoques i realitats culturals."

Disposició final

Aquest Decret entra en vigor l'endemà de ser publicat al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Cosa que es fa pública per a coneixement general.

Andorra la Vella, 9 de desembre del 2020

Xavier Espot Zamora
Cap de Govern

Annex

INTRODUCCIÓ

El programa d'història de les arts parteix de la concepció de la història de l'art com a camp de coneixement amb objectius i mètodes propis, centrat en l'observació, l'anàlisi, la interpretació i la sistematització de les obres artístiques, situant-les en un context temporal i espacial d'acord amb un vocabulari i uns codis estètics i culturals propis.

L'art és entès com una activitat humana vinculada a l'expressió i la comunicació de sentiments i emocions individuals i col·lectives i, per tant, l'obra artística es converteix en testimoni històric de primer ordre de les societats: formes de vida, creences i mentalitats.

La finalitat de l'assignatura és, doncs, la comprensió de la creació artística al llarg de la història en un context polític, social, econòmic i cultural, a través de l'observació, la descripció, l'anàlisi, la sistematització i la interpretació de les obres d'art com a expressió d'una realitat històrica concreta. A la vegada, l'assignatura pretén generar una comprensió holística, en el sentit que potencia la comprensió dels processos de canvi i continuïtat com a elements de nexa d'unió entre el passat, el present i el futur, i propicia un interès pel coneixement empàtic de les manifestacions culturals d'èpoques anteriors, valorant, emetent judicis de valor i respectant el patrimoni cultural artístic col·lectiu.

Per aconseguir aquesta fita, es planteja un enfocament basat en el tractament de qüestions i problemes vinculats a àmbits diversos en els quals l'art s'ha desenvolupat, i es defugen així enfocaments més tradicionals i buits de sentit, potenciant aquesta visió holística de l'art.

Així, el programa fomenta la construcció d'una cultura i una sensibilitat visual i artística que permet gaudir d'un oci respectuós amb la memòria col·lectiva, i millora el bagatge cultural dels alumnes de batxillerat.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

La competència que es desenvolupa a l'assignatura d'història de les arts té com a finalitat fomentar el respecte, l'admiració i el gaudi de les manifestacions artístiques. Per fer-ho, cal proporcionar a l'alumne instruments per a la comprensió del fet artístic i per valorar-lo. És per això que la competència del programa es concreta a partir de dos eixos: l'eix interpretatiu i l'eix de la consciència crítica i empàtica.

El primer eix, l'interpretatiu, pretén apropar l'alumne a l'obra artística com a element estètic i social, susceptible d'ésser interpretada i analitzada.

El segon eix, l'empàtic, pretén incidir en aspectes més crítics situant el fet artístic com quelcom que ens defineix com a col·lectivitat i que construeix les nostres identitats.

Per possibilitar una comprensió global i holística del fet artístic, cal que aquests dos eixos es treballin de forma conjunta i complementària.

C1. INTERPRETAR L'OBRA ARTÍSTICA CONSIDERANT ELS CODIS ESTÈTICS, LA SENSIBILITAT ARTÍSTICA I LA CONTEXTUALITZACIÓ HISTÒRICA

Emmarcar l'obra artística en el context social, polític i cultural de l'època

Analitzar els elements formals i interpretatius de les obres artístiques

C1. Interpretar l'obra artística considerant els codis estètics, la sensibilitat artística i la contextualització històrica

Interpretar els elements estètics característics dels estils artístics

Interpretar els processos de canvi i continuïtat dels estils artístics com a nexes d'unió entre el present, el passat i el futur

Analitzar les expressions artístiques pròpies com a elements enriquidors i com a mitjans per construir la identitat personal i col·lectiva

Aquesta competència específica pretén propiciar la construcció d'una visió integradora i significativa de l'obra artística que contribueixi a l'assoliment d'un coneixement del sentit de la creació artística al llarg de la història, construint un pensament crític i reflexiu sobre el sentit de l'estètica i la seva contextualització. Així mateix, pretén que l'alumne emeti judicis de valor que generin un apropament del món de l'art a la seva realitat quotidiana, construint una visió holística del sentit de l'art a la societat del segle XXI, com a instrument de comunicació de sentiments, de coneixement de l'ideari d'una època i d'instrument per generar un oci creatiu.

D'aquesta manera es fa referència a la identificació, l'anàlisi i la interpretació de les tendències artístiques més emblemàtiques de la història de les arts les quals són resultat d'un context històric i cultural determinat. Aquest context respon a l'imaginari mental i material dels artistes i representa un mitjà de comunicació dels sentiments i les emocions individuals i col·lectives; per tant, esdevé un testimoni històric essencial. Per això resulta fonamental que l'alumne esdevingui competent a l'hora d'analitzar i reflexionar sobre el sentit de l'art en general i de les seves manifestacions en particular, i estableixi relacions amb el context social, polític i cultural a la vegada que genera actituds empàtiques envers les manifestacions culturals, tenint en compte la visió dels artistes i allò que els va portar a crear l'obra d'una determinada manera.

En aquest sentit, i per tal de portar a la pràctica l'estudi i la interpretació, resulta fonamental proporcionar a l'alumne eines d'anàlisi crítica de les obres d'art en forma d'esquema analític i interpretatiu que tinguin en consideració els elements formals i significatius adaptats a cada llenguatge artístic. D'aquesta manera, l'alumne elaborarà un estudi formal i interpretatiu dels elements que caracteritzen l'obra d'art, tant en sentit estètic com històric.

Un dels elements bàsics per poder reconèixer, analitzar i interpretar adequadament els elements estètics característics dels estils analitzats és el domini del vocabulari bàsic

adequat i de la terminologia específica de la disciplina per identificar els conceptes tècnics clau, que apropa l'alumne a la tècnica de treball de l'historiador de l'art.

Partint de l'anàlisi i la interpretació, s'aconseguirà comparar obres, artistes i estils, observant d'aquesta manera els elements estilístics que es repeteixen i els processos de canvi dels diferents estils i èpoques històriques. Aquest aspecte propiciarà un aprenentatge significatiu dels continguts teòrics com a instrument de reflexió continu al llarg de la vida acadèmica i personal.

Finalment, identificant les expressions artístiques més emblemàtiques s'ajuda a atorgar la importància que tenen per a la societat com a elements que preserven les identitats personals i col·lectives, i a valorar la necessitat de defensa i preservació per a les futures generacions. L'alumne hauria de generar actituds de respecte envers la diversitat de manifestacions artístiques i construir els seus interessos i gustos personals dins del context del món de l'art en l'actualitat.

Orientacions didàctiques de la competència

Un dels aspectes que cal tenir en compte a l'hora d'interpretar l'obra artística és l'esquema d'anàlisi que guiarà tota interpretació. És important que aquest esquema sigui consensuat a l'aula conjuntament amb els alumnes i que respongui a tres aspectes bàsics: documentació general, anàlisi formal i interpretació, entesos com a elements dinàmics susceptibles d'ésser tractats de forma independent o complementària segons la situació d'aprenentatge, els interessos concrets, etc.

A la vegada, caldrà introduir l'alumne de forma progressiva en el domini de la terminologia bàsica relacionada amb els llenguatges artístics presentats, i propiciar activitats que en generin l'aplicació en contextos estilístics determinats. Es valorarà que l'alumne s'exerciti repetides vegades en l'ús de vocabulari adient als llenguatges, als vehicles i als estils artístics d'èpoques i contextos culturals diferents, comparant obres i artistes.

Així, el professor hauria de propiciar un ambient participatiu i crític a l'aula en què, partint de l'estudi en profunditat d'una obra, d'un llenguatge, d'un estil o d'una situació problemàtica, i amb la utilització de la terminologia artística apropiada i l'esquema d'anàlisi adequat (consensuat prèviament), l'alumne dissenyi explicacions complexes del fet artístic: la idea és que no només produeixi anàlisis formals o interpretatives, sinó que desenvolupi actituds crítiques i empàtiques envers el fet artístic.

Per fer-ho, caldria propiciar en els alumnes la importància de tenir en compte el context a l'hora d'interpretar una obra. Juntament amb l'anàlisi més formal, l'estudi del context és un dels elements que afavoreix la comprensió global de l'obra artística. Per treballar-lo es poden proposar activitats que surtin de la mateixa obra i que, mitjançant la recerca, la comparació o els coneixements i les experiències prèvies, permetin als alumnes conèixer les realitats culturals, socials i polítiques de l'època, i reforçar així la interpretació de l'obra.

D'altra banda, és important que l'alumne no conegui només el context social, cultural i polític de l'època; també és essencial que faci una valoració empàtica de les expressions artístiques considerant els artistes, els estils i l'imaginari d'altres èpoques. Això implica que conegui les característiques formals i interpretatives de cada estil, així com la seva contextualització cultural, però que també conegui en profunditat les obres tenint en

compte la visió dels artistes i allò que els va portar a crear l'obra d'una determinada manera. Per fer-ho l'alumne ha de ser capaç de posar-se en la pell de l'artista: saber com pensava i com se sentia en aquell moment, quin era el seu rol/paper en la societat o quina influència va tenir dins del seu estil artístic. Partint d'aquest coneixement, l'alumne ha de generar actituds empàtiques envers les manifestacions culturals d'altres èpoques i contextos amb l'objectiu de propiciar visions dinàmiques i integradores de la història de l'art susceptibles de valorar realitats culturals diferents.

De la mateixa manera, cal que l'alumne estableixi interconnexions amb el present, especialment amb les darreres tendències artístiques, ja que aquesta connexió li permetrà, per una banda, generar identitats de pertinença i, per l'altra, actituds de respecte envers el fet cultural i artístic.

Cal recordar, per damunt de tot, que no cal donar una visió exhaustiva i enciclopèdica de la història de l'art, sinó apunts que permetin entendre la disciplina en el seu conjunt i establir connexions entre present, passat i futur.

RECURSOS D'APRENENTATGE

El criteri organitzador que regula els blocs de recursos dissenyats per a l'assignatura d'història de les arts de batxillerat respon a les qüestions relacionades amb l'art com a vehicle de comunicació, l'art i el gènere, l'art i els conflictes, l'art i la mentalitat, l'art i el poder, l'art i la protesta i, finalment, les darreres tendències artístiques. Així, els set blocs de recursos tenen com a finalitat proposar una visió transversal, integradora i holística del procés artístic que trenqui amb la visió tradicional, cronològica i tancada de la història de l'art. D'aquesta manera, es propicia la perspectiva científica i analítica del fet artístic, potenciant l'observació, l'anàlisi i la deducció.

S'han escollit les qüestions esmentades anteriorment pel seu impacte com a elements conductors de la història de l'art, i perquè es consideren fonamentals per a l'assoliment de la competència tenint en compte els seus eixos: interpretació i valoració del fet artístic.

Els continguts conceptuals proposats són propis de cada bloc i s'han organitzat fonamentalment al voltant dels tres llenguatges artístics més rellevants: pintura, escultura i arquitectura. És important, però, que es complementin amb altres mitjans d'expressió com la fotografia, el cinema, etc., per tal de garantir una mirada diversa i alhora més profunda.

Així, els recursos de cada bloc mostren una coherència interna, però, a la vegada, poden ser ampliat o exemplificats de formes diverses. La idea és proposar una estructura oberta i flexible, de manera que el professorat pugui treballar els recursos a l'aula partint de diverses problemàtiques sorgides dels blocs, dels diferents llenguatges proposats o bé dels estils i dels artistes que apareixen en els blocs, els quals poden ser susceptibles de ser comparats, ampliat o exemplificats amb altres realitats artístiques més properes al professor i als alumnes.

Els procediments i les actituds es plantegen de dos formes diferents però complementàries entre elles. D'una banda, s'han dissenyat un seguit d'instruments genèrics i comuns a tots els blocs. A la vegada, però, en el cas on ha estat necessari, s'han creat uns procediments i unes actituds específiques a desenvolupar en els blocs en concret que resten interconnectades amb els recursos conceptuals esmentats.

BLOC 1. ART COM A MITJÀ DE COMUNICACIÓ

La finalitat del bloc 1 és comprendre que l'art esdevé un mitjà de comunicació de l'ideari i la mentalitat de les dones i els homes d'una època. Per tal d'entendre'n el significat, caldrà descodificar els llenguatges artístics, ja siguin pictòrics, escultòrics o arquitectònics, i apropar l'alumne als esquemes d'anàlisi de les obres artístiques. D'aquesta manera, l'alumne haurà d'identificar, analitzar i sistematitzar el vocabulari tècnic propi de cada llenguatge, i, a la vegada, haurà de dominar la terminologia, els materials, les tècniques i els elements formals i significatius dels llenguatges treballats, i dissenyar organigrames mentals d'anàlisi i comprensió de les obres artístiques proposades en forma d'esquemes de comentari.

Per treballar-ho, es proposen un seguit d'obres pictòriques, escultòriques i arquitectòniques com a exemple orientador. No són obligatòries, però sí recomanables, ja que són obres referents dins la història de l'art.

BLOC 1. ART COM A MITJÀ DE COMUNICACIÓ

Fets i conceptes

Pintura: llenguatge pictòric, materials i tècniques

- Elements formals del llenguatge pictòric.
- Elements significatius de la pintura.
- Esquema de comentari d'una obra pictòrica.

L'arquitectura i l'urbanisme com a mitjà de comunicació: el llenguatge arquitectònic

- Arquitectura: concepte, materials, murs i sistemes constructius.
- Formes de representació de l'arquitectura.
- Forma i funció de l'arquitectura: significat.
- Esquema de comentari d'una obra pictòrica.

L'escultura com a mitjà de comunicació: el llenguatge escultòric

- Escultura: concepte, materials i tècniques.
- Tipologies escultòriques.
- Elements formals de l'escultura.
- Elements significatius de l'escultura.
- Esquema de comentari d'una obra escultòrica.

Panorama sintètic i visual de les grans etapes artístiques i estils

- Cronologia
- Situació geogràfica
- Característiques generals
- Artistes

Procediments

Sobre vocabulari i cronologia

- Identificació i utilització de la terminologia artística adequada a cada llenguatge artístic.
- Domini del vocabulari artístic adequat.

- Aplicació concreta de la cronologia i la periodització artística.

Sobre el canvi i la continuïtat: causes i conseqüències

- Deducció partint del treball amb fonts artístiques dels conceptes de canvi i continuïtat en els estils artístics anteriors i posteriors, considerant els ritmes evolutius de les societats.
- Identificació de les causes i les conseqüències dels fenòmens artístics en el seu context.

Sobre les mentalitats: context sociopolític

- Anàlisi i comparació dels elements socials, culturals i polítics que emmarquen els estils artístics.

Sobre la recerca d'informació

- Recerca d'informació i classificació de les tècniques i els materials i deducció del seu ús.
- Anàlisi de les fonts per a l'estudi de l'art, seleccionant-ne les més pertinents.
- Formulació d'hipòtesis interpretatives a partir de la comparació d'elements artístics analitzats i d'altres informacions proporcionades per fonts històriques diverses.
- Distinció de les formes, les tècniques i la temàtica de cada estil artístic mitjançant l'anàlisi cooperativa de les obres seleccionades.

Sobre l'anàlisi de les obres artístiques

- Utilització de diverses pautes d'observació, descripció i anàlisi d'obres d'art.
- Comentari i anàlisi d'obres d'art destacant-ne els elements arquitectònics, els mètodes escultòrics i les tècniques pictòriques.
- Aplicació del procediment d'anàlisi comparativa d'obres artístiques a les propostes plantejades.

PROCEDIMENTS ESPECÍFICS DEL BLOC

- Deducció de la definició de l'art partint de recerques guiades pel professor.
- Reconeixement i valoració dels museus i centres d'art i conjunts monumentals que formen part del patrimoni de la humanitat.

Actituds i valors**Respecte al patrimoni cultural i artístic**

- Respecte i conscienciació de la necessitat de protegir el patrimoni artístic i preservar-lo per a generacions futures.

Importància de l'obra i del llenguatge artístic

- Percepció de l'obra d'art com un valor cultural universal.
- Valoració de la importància del llenguatge artístic com a transmissor d'emocions, valors i pensaments al llarg de la història.
- Comprensió empàtica de l'obra d'art tenint en consideració el context històric en què va ser creada, fugint de prejudicis estètics i ideològics.
- Valoració positiva de la capacitat que té l'obra d'art de generar bellesa i originalitat.

Valoració de l'art com a instrument per entendre el món

- Valoració de la història de l'art com un mitjà per a la formació individual i de la societat.
- Consideració de la història de l'art com una disciplina en construcció susceptible d'interpretacions diferents.
- Valoració de l'existència d'interpretacions artístiques diferents.

Orientacions didàctiques del bloc

Es recomana presentar aquest bloc com a introductori, en el sentit que donarà l'instrument d'anàlisi necessari per descodificar les obres que s'estudiaran al llarg dels dos cursos de batxillerat.

Es proposa fer una didàctica participativa en què sigui l'alumne el que dedueixi, partint de l'observació guiada i cooperativa de diverses propostes, les parts que conformen l'esquema d'anàlisi. Aquest esquema d'anàlisi ha de ser suficientment flexible, per tal d'oferir a l'alumne formes d'anàlisi diverses que, tot i partir d'alguns aspectes bàsics, permetin centrar-se en altres aspectes complementaris segons la situació, l'obra, l'artista, l'estil o el llenguatge plantejats, evitant així la repetició d'esquemes.

Per concloure aquest bloc, també es recomana que l'alumne dibuixi un panorama general cronològic i sintètic d'estils per tal que assimili el canvi i la continuïtat. A més a més, es recomana seguir treballant aquest concepte en diversos moments al llarg del cicle, ja que és imprescindible per acompanyar l'alumne en la construcció de la història de l'art.

Finalment, tal com s'explica en la introducció dels recursos, els blocs es poden exemplificar o ampliar amb altres artistes, obres, estils, etc. Per treballar els recursos d'aquests blocs, centrats en el procés d'anàlisi i interpretació de les obres, es recomana recórrer a figures com Delacroix, Kandinsky, Miró i Tàpies, pel que fa al llenguatge pictòric; Brunelleschi i Bernini, pel que fa al llenguatge arquitectònic; i Agèndre, Calder o Duchamp, per al llenguatge escultòric.

BLOC 2. ART I DONES

La finalitat del bloc 2 és convertir la mirada de les dones en la protagonista del fet artístic, i analitzar el seu paper dins el món de la història de l'art. La proposta que es fa pretén treballar de forma transversal el paper de la dona en la pintura, l'escultura i l'arquitectura occidentals dels segles XIX i XX, per tal de treballar les característiques dels estils proposats, però des d'una perspectiva de gènere més oberta i inclusiva, tot valorant les aportacions consubstancials de les dones dins la història de l'art.

BLOC 2. ART I DONES

Fets i conceptes

El paper de la dona dins del món de l'art

- Dona com a model.
- Dona com a mecenes.
- Dona com a artista.

Arts visuals i gènere

- Paper de la dona en la pintura occidental del segle XIX al segle XX.
- Mary Cassat (1844-1926), Berthe Morisot i Georgia O'Keeffe (1887-1986) i l'impressionisme.
- Frida Kahlo (1907-1954) i Leonora Carrington (1917-2011) i el surrealisme.
- Helen Frankenthaler (1928-2011) i Lee Krasner i l'expressionisme abstracte.
- Yayoi Kusama, Andy Warhol i el Pop Art.

Arquitectura i gènere

- Lily Reich i Mies van der Rohe. Exemples del racionalisme i la Bauhaus.
- Julia Morgan, l'arquitectura dels Estats Units a principis del segle XX i arquitectes de l'actualitat

com Zaha Hadid o Kazuyo Sejima.

Escultura i gènere

- El tractament de l'escultura a les avantguardes a través d'artistes com: Camille Claudel (1864-1943); Louise Bourgeois (1911-2010); Yayoi Kusama: pop art (1929); Cristina Iglesias (1956); Nancy Graves (1939-1995); Susana Solano (1946).

Procediments**Sobre vocabulari i cronologia**

- Identificació i utilització de la terminologia artística adequada a cada llenguatge artístic.
- Domini del vocabulari artístic adequat.
- Aplicació concreta de la cronologia i la periodització artística.

Sobre el canvi i la continuïtat: causes i conseqüències

- Deducció partint del treball amb fonts artístiques del concepte de canvi i continuïtat en els estils artístics anteriors i posteriors, considerant els ritmes evolutius de les societats.
- Identificació de les causes i les conseqüències dels fenòmens artístics en el seu context.

Sobre les mentalitats: context sociopolític

- Anàlisi i comparació dels elements socials, culturals i polítics que emmarquen els estils artístics.

Sobre la recerca d'informació

- Recerca d'informació i classificació de les tècniques i els materials i deducció del seu ús.
- Anàlisi de les fonts per a l'estudi de l'art, seleccionant-ne les més pertinents.
- Formulació d'hipòtesis interpretatives a partir de la comparació d'elements artístics analitzats i d'altres informacions proporcionades per fonts històriques diverses.
- Distinció de les formes, les tècniques i la temàtica de cada estil artístic mitjançant l'anàlisi cooperativa de les obres seleccionades.

Sobre l'anàlisi de les obres artístiques

- Utilització de diverses pautes d'observació, descripció i anàlisi d'obres d'art.
- Comentari i anàlisi d'obres d'art destacant-ne els elements arquitectònics, els mètodes escultòrics i les tècniques pictòriques.
- Aplicació del procediment d'anàlisi comparativa d'obres artístiques a les propostes plantejades.

PROCEDIMENTS ESPECÍFICS DEL BLOC

- [Deduir les relacions que s'estableixen entre l'art i les dones i reivindicar el seu paper protagonista en la història de l'art.](#)

Actituds i valors**Respecte al patrimoni cultural i artístic**

- Respecte i conscienciació de la necessitat de protegir el patrimoni artístic i preservar-lo per a generacions futures.

Importància de l'obra i del llenguatge artístic

- Percepció de l'obra d'art com un valor cultural universal.
- Valoració de la importància del llenguatge artístic com a transmissor d'emocions, valors i pensaments al llarg de la història.

- Comprensió empàtica de l'obra d'art tenint en consideració el context històric en què va ser creada, fugint de prejudicis estètics i ideològics.
- Valoració positiva de la capacitat que té l'obra d'art de generar bellesa i originalitat.

Valoració de l'art com a instrument per entendre el món

- Valoració de la història de l'art com un mitjà per a la formació individual i de la societat.
- Consideració de la història de l'art com una disciplina en construcció susceptible d'interpretacions diferents.
- Valoració de l'existència d'interpretacions artístiques diferents.

Orientacions didàctiques del bloc

La idea inicial és dibuixar el panorama artístic del segle XX amb la visió de les dones artistes. El que es pretén és que l'alumne valori l'empremta deixada per les dones i la seva visió i mirada peculiars, i que sigui capaç de deduir les característiques artístiques de cada estil plantejat, aplicant el procediment d'observació i anàlisi treballat al bloc anterior.

Es recomana que aquesta mirada a les dones artistes també s'expandeixi a l'actualitat i es contextualitzi amb manifestacions artístiques més contemporànies.

D'altra banda, també seria interessant que es contextualitzessin les obres presentades amb les grans figures reconegudes mundialment de cadascun dels estils com ara Monet, Manet, Cezanne, Van Gogh, Dalí, Pollock, Warhol, o Gustave Eiffel, per tal de potenciar aquest plantejament holístic i transversal de l'art, i dibuixar un panorama general d'estils i d'artistes relacionant-los o comparant-los amb dones artistes.

De nou, la metodologia d'aula hauria de ser participativa, i que sigui l'alumne el que dedueixi les característiques que conformen els estils partint de l'observació guiada i cooperativa de diverses propostes.

BLOC 3. ART I PODER

La finalitat del bloc 3 consisteix a deduir les relacions que s'estableixen entre l'art i el poder, tot potenciant reflexions sobre el sentit de l'art en el context històric i cultural del qual és resultat.

Es planteja l'estudi dels llenguatges artístics més emblemàtics i les seves relacions amb el poder.

D'aquesta manera, entre els recursos que es recullen en aquest bloc retrobem les característiques i la contextualització sociopolítica de l'estil barroc a les arts visuals, com a instrument de consolidació del poder polític i religiós o l'art romànic i gòtic com a exemples d'arquitectura i urbanisme que tenien com a objectiu mostrar el poder d'una classe social dominant, que imposava una perspectiva de la mentalitat de l'època –ja sigui a través dels monestirs i les esglésies com a exemples del poder religiós de la baixa edat mitjana, o bé de les catedrals gòtiques com a exemple de l'enfortiment del poder reial i burgès. Finalment, es proposa treballar l'escultura clàssica com un dels llenguatges artístics en què han quedat més paleses les influències del poder. A la vegada, per tal de dibuixar visions més àmplies i fugir de l'eurocentrisme, també es proposa treballar les relacions entre l'escultura i el poder en altres civilitzacions fent servir l'exemple dels guerrers de Xi'an.

BLOC 3. ART I PODER**Fets i conceptes****Les arts visuals i el poder**

- La pintura com a instrument per consolidar el poder polític i religiós establert.
- Contextualització sociopolítica del barroc.
- Característiques generals de la pintura barroca.
- Pintura barroca italiana a través de Caravaggio.
- L'escola flamenca a través de l'obra de Rubens.
- L'escola holandesa a través de l'obra de Vermeer i Reembrandt.
- La pintura barroca a Espanya a través de l'obra de Velázquez.

L'arquitectura i l'urbanisme i el poder

- Arquitectura romànica i gòtica com a símbol del poder.
- Contextualització històrica.
- Una primera aproximació al romànic: concepte, límits geogràfics i periodització.
- Els monestirs i les esglésies com a exemples de poder religiós.
- Romànic a Andorra.
- Gòtic: concepte i límits geogràfics.
- Contextualització històrica del gòtic: expansió urbana i enfortiment del poder reial. La burgesia.
- Arquitectura gòtica: les catedrals.
- Arquitectura civil romànica i gòtica.

Escultura i poder

- Escultura grega i romana clàssica. Retrats i relleus.
- Herència grega.
- L'escultura i el poder a altres civilitzacions: els guerrers de Xi'an (210-209 aC).

Procediments***Sobre vocabulari i cronologia***

- Identificació i utilització de la terminologia artística adequada a cada llenguatge artístic.
- Domini del vocabulari artístic adequat.
- Aplicació concreta de la cronologia i la periodització artística.

Sobre el canvi i la continuïtat: causes i conseqüències

- Deducció partint del treball amb fonts artístiques del concepte de canvi i continuïtat en els estils artístics anteriors i posteriors, considerant els ritmes evolutius de les societats.
- Identificació de les causes i les conseqüències dels fenòmens artístics en el seu context.

Sobre les mentalitats: context sociopolític

- Anàlisi i comparació dels elements socials, culturals i polítics que emmarquen els estils artístics.

Sobre la recerca d'informació

- Recerca d'informació i classificació de les tècniques i els materials i deducció del seu ús.
- Anàlisi de les fonts per a l'estudi de l'art, seleccionant-ne les més pertinents.
- Formulació d'hipòtesis interpretatives a partir de la comparació d'elements artístics analitzats i

d'altres informacions proporcionades per fonts històriques diverses. • Distinció de les formes, les tècniques i la temàtica de cada estil artístic mitjançant l'anàlisi cooperativa de les obres seleccionades. Sobre l'anàlisi de les obres artístiques • Utilització de diverses pautes d'observació, descripció i d'anàlisi d'obres d'art. • Comentari i anàlisi d'obres d'art destacant-ne els elements arquitectònics, els mètodes escultòrics i les tècniques pictòriques. • Aplicació del procediment d'anàlisi comparativa d'obres artístiques a les propostes plantejades. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS DEL BLOC: • Deducir les relacions que s'estableixen entre l'art i el poder, incorporant reflexions sobre el sentit de l'art en el seu context històric i cultural.
Actituds i valors
Respecte al patrimoni cultural i artístic • Respecte i conscienciació de la necessitat de protegir el patrimoni artístic i preservar-lo per a generacions futures. Importància de l'obra i del llenguatge artístic • Percepció de l'obra d'art com un valor cultural universal. • Valoració de la importància del llenguatge artístic com a transmissor d'emocions, valors i pensaments al llarg de la història. • Comprensió empàtica de l'obra d'art tenint en consideració el context històric en què va ser creada, fugint de prejudicis estètics i ideològics. • Valoració positiva de la capacitat que té l'obra d'art de generar bellesa i originalitat. Valoració de l'art com a instrument per entendre el món • Valoració de la història de l'art com un mitjà per a la formació individual i de la societat. • Consideració de la història de l'art com una disciplina en construcció susceptible d'interpretacions diferents. • Valoració de l'existència d'interpretacions artístiques diferents.

Orientacions didàctiques del bloc

Cal enfocar el treball com un espai transversal en què el professor pot encaminar l'ensenyament i l'aprenentatge dels estils esmentats (grecoromà; romànic i gòtic; barroc), establint relacions amb els llenguatges artístics clàssics (pintura, escultura i arquitectura) o bé partint de l'estudi i la relació de les qüestions dels diferents blocs, és a dir, treballant el poder en relació amb el conflicte, les mentalitats o les dones, entre d'altres.

D'altra banda, cal recordar que els recursos són un punt de partida important per treballar l'art i el poder, però que altres períodes, estils, obres o autors poden i han de servir per observar i potenciar aquestes relacions.

En definitiva, els recursos d'aquest bloc han de servir per treballar de forma conscient el canvi i la continuïtat d'estils i la visió empàtica del passat, per tal de generar en els alumnes aprenentatges significatius i transversals de la història de l'art en què quedi

palesa la relació entre poder polític i religió i l'art com a vehicle de comunicació de l'imaginari.

BLOC 4. ART I MENTALITAT

La finalitat del bloc 4 és deduir la mentalitat d'una època històrica determinada a partir de l'anàlisi interpretativa de les obres d'art proposades des de cada llenguatge. Es proposa treballar-ho a través de tres estils artístics: la pintura renaixentista com a instrument que permet reconèixer i comprendre la mentalitat humanista; el modernisme o l'art nouveau en l'arquitectura, per deduir la mentalitat de la burgesia catalana que esdevé la classe social dominant resultant de l'esclat de la revolució industrial; i l'escultura de la segona meitat del segle XX, per tal que l'alumne visualitzi la relació existent entre l'art i la mentalitat de la seva pròpia època. D'aquesta manera, els recursos proposats ens permeten dibuixar l'imaginari d'èpoques tan distants en temps i concepte, i ens mostren la relació existent entre el context sociopolític i cultural amb les expressions artístiques resultants.

BLOC 4. ART I MENTALITAT

Fets i conceptes

L'arquitectura, l'urbanisme i les idees

- El modernisme català o l'art nouveau com a símbol de la mentalitat de la burgesia com a classe dominant.
- L'art nouveau a Europa: Víctor Horta, la Casa Tassel.
- El modernisme a Catalunya: Domènech i Montaner; Puig i Cadafalch; Gaudí.

Les arts visuals i les idees

- La pintura renaixentista com a instrument que permet reconèixer i comprendre la mentalitat d'una època.
- Contextualització sociopolítica del renaixement. Concepte, periodització i entorn històric.
- Humanisme.
- Quattrocento: característiques
 - Massaccio, Uccello, Piero della Francesca.
 - Fra Angelico (*L'Anunciació*); Botticelli (*El naixement de Venus*).
- Cinquecento: característiques
 - Leonardo (*La Gioconda*), Rafael, Miquel Àngel.

L'escultura i les idees

- Henry Moore, Chillida, Oldenburg, Murakami i Ekpuk, Anthony Caro com a exponents de la mentalitat de la societat de finals del segle XX.

Procediments

Sobre vocabulari i cronologia

- Identificació i utilització de la terminologia artística adequada a cada llenguatge artístic.
- Domini del vocabulari artístic adequat.

- Aplicació concreta de la cronologia i la periodització artística.

Sobre el canvi i la continuïtat: causes i conseqüències

- Deducció partint del treball amb fonts artístiques del concepte de canvi i continuïtat en els estils artístics anteriors i posteriors, considerant els ritmes evolutius de les societats.
- Identificació de les causes i les conseqüències dels fenòmens artístics en el seu context.

Sobre les mentalitats: context sociopolític

- Anàlisi i comparació dels elements socials, culturals i polítics que emmarquen els estils artístics.

Sobre la recerca d'informació

- Recerca d'informació i classificació de les tècniques i els materials i deducció del seu ús.
- Anàlisi de les fonts per a l'estudi de l'art, seleccionant-ne les més pertinents.
- Formulació d'hipòtesis interpretatives a partir de la comparació d'elements artístics analitzats i d'altres informacions proporcionades per fonts històriques diverses.
- Distinció de les formes, les tècniques i la temàtica de cada estil artístic mitjançant l'anàlisi cooperativa de les obres seleccionades.

Sobre l'anàlisi de les obres artístiques

- Utilització de diverses pautes d'observació, descripció i anàlisi d'obres d'art.
- Comentari i anàlisi d'obres d'art destacant-ne els elements arquitectònics, els mètodes escultòrics i les tècniques pictòriques.
- Aplicació del procediment d'anàlisi comparativa d'obres artístiques a les propostes plantejades.

PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

- Deducir la mentalitat d'una època històrica determinada a partir de l'anàlisi interpretativa de les obres d'art proposades.

Actituds i valors***Respecte al patrimoni cultural i artístic***

- Respecte i conscienciació de la necessitat de protegir el patrimoni artístic i preservar-lo per a generacions futures.

Importància de l'obra i del llenguatge artístic

- Percepció de l'obra d'art com un valor cultural universal.
- Valoració de la importància del llenguatge artístic com a transmissor d'emocions, valors i pensaments al llarg de la història.
- Comprensió empàtica de l'obra d'art tenint en consideració el context històric en què va ser creada, fugint de prejudicis estètics i ideològics.
- Valoració positiva de la capacitat que té l'obra d'art de generar bellesa i originalitat.

Valoració de l'art com a instrument per entendre el món

- Valoració de la història de l'art com un mitjà per a la formació individual i de la societat.
- Consideració de la història de l'art com una disciplina en construcció susceptible d'interpretacions diferents.
- Valoració de l'existència d'interpretacions artístiques diferents.

Orientacions didàctiques del bloc

Com en els blocs anteriors, el conjunt de recursos conceptuals proposats es poden articular com el professor ho consideri més oportú, tenint en compte els llenguatges

artístics, els estils o establint interrelacions entre les qüestions dels blocs temàtics, sempre amb la intenció de fer palesa l'estreta relació de l'art amb la manera de pensar, de fer i d'actuar d'una determinada època.

Així, les activitats i els treballs han d'anar orientats que l'alumne observi les obres artístiques i dedueixi la mentalitat de les dones i els homes que les van crear, així com del seu imaginari.

Per tal de garantir aquest plantejament holístic de l'art, l'alumne ha de ser capaç d'establir relacions amb els blocs anteriors, especialment amb el bloc 1 (Art i comunicació), i ampliar la concepció de l'art com a vehicle de comunicació de les emocions i la mentalitat d'una època.

D'aquesta manera, es pretén potenciar la dedució i la inferència en l'anàlisi formal i significativa d'una obra, per tal d'establir relacions amb la manera de pensar i actuar dels creadors del fet artístic. Un exemple molt clar serà el renaixement i com la temàtica i les característiques formals de la pintura esdevenen fonamentals per entendre la filosofia humanista que converteix l'home en el gran protagonista de l'obra.

A la vegada, també, resultarà essencial introduir l'estudiant en el significat real del concepte *mentalitat* en relació amb la seva quotidianitat. Per això es recomana incloure l'estudi del disseny o la moda com a exponents de la manera de pensar i de viure de les persones d'una època, prenent com a referència els seus propis gustos i estils com a expressió de les seves emocions, sentiments i forma de pensar.

BLOC 5. ART I PROTESTA

La finalitat del bloc 5 posa de manifest com l'art pot esdevenir una forma de reivindicació social, política i cultural, així com la defensa dels valors democràtics de llibertat i tolerància.

Per tal de demostrar el paper de l'art com a vehicle per protestar davant situacions socials injustes, es proposa treballar les arts visuals a partir del realisme pictòric del segle XIX, considerant figures com Daumier, Millet i Courbet, en el qual queda palesa la situació de la classe obrera resultant de la revolució industrial; el realisme social americà a través de figures com Lucien Freud, Edward Hopper, Grant Wood i Dorothea Lange, en què es reivindica el protagonisme de les classes socials més desfavorides de la societat contemporània; o l'anàlisi de l'urbanisme i l'arquitectura amb l'exemple de les utopies urbanes de Lucio Costa i Oscar Niemeyer a Brasília, per constatar el poder de transformació social que pot tenir l'arquitectura social.

BLOC 5. ART I PROTESTA

Fets i conceptes

Arts visuals i protesta

- Arts plàstiques a la segona meitat del segle XIX.
- Realisme: context sociopolític i cultural i característiques pictòriques.

- Realisme compromés a França com a instrument de protesta social: Daumier, Millet i Courbet.
- Noves propostes artístiques per reivindicar el protagonisme de les classes socials més desfavorides en el món de l'art: Lucien Freud, realisme social americà (Edward Hopper; Grant Wood) i fotografia de Dorothea Lange.

Escultura i treball

- Rodin i Giacometti com a revolucionaris de l'escultura.

Arquitectura, urbanisme i utopies urbanes

- Brasília. Inici del projecte: Lúcio Costa.
- Planificació Oscar Niemeyer.
- Plaça dels tres poders.
- Palau del Congrés de Brasil.
- Catedral de Nostra Senyora de Fàtima.
- Urbanisme com a mitjà per crear una arquitectura social i de protesta.

Procediments***Sobre vocabulari i cronologia***

- Identificació i utilització de la terminologia artística adequada a cada llenguatge artístic.
- Domini del vocabulari artístic adequat.
- Aplicació concreta de la cronologia i la periodització artística.

Sobre el canvi i la continuïtat: causes i conseqüències

- Deducció partint del treball amb fonts artístiques del concepte de canvi i continuïtat en els estils artístics anteriors i posteriors, considerant els ritmes evolutius de les societats.
- Identificació de les causes i les conseqüències dels fenòmens artístics en el seu context.

Sobre les mentalitats: context sociopolític

- Anàlisi i comparació dels elements socials, culturals i polítics que emmarquen els estils artístics.

Sobre la recerca d'informació

- Recerca d'informació i classificació de les tècniques i els materials i deducció del seu ús.
- Anàlisi de les fonts per a l'estudi de l'art, seleccionant-ne les més pertinents.
- Formulació d'hipòtesis interpretatives a partir de la comparació d'elements artístics analitzats i d'altres informacions proporcionades per fonts històriques diverses.
- Distinció de les formes, les tècniques i la temàtica de cada estil artístic mitjançant l'anàlisi cooperativa de les obres seleccionades.

Sobre l'anàlisi de les obres artístiques

- Utilització de diverses pautes d'observació, descripció i anàlisi d'obres d'art.
- Comentari i anàlisi d'obres d'art destacant-ne els elements arquitectònics, els mètodes escultòrics i les tècniques pictòriques.
- Aplicació del procediment d'anàlisi comparativa d'obres artístiques a les propostes plantejades.

PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

- Deducir com l'art pot esdevenir una forma per reivindicar la igualtat social d'una època històrica determinada a partir de l'anàlisi interpretativa de les obres d'art proposades.

Actituds i valors

Respecte al patrimoni cultural i artístic

- Respecte i conscienciació de la necessitat de protegir el patrimoni artístic i preservar-lo per a generacions futures.

Importància de l'obra i del llenguatge artístic

- Percepció de l'obra d'art com un valor cultural universal.
- Valoració de la importància del llenguatge artístic com a transmissor d'emocions, valors i pensaments al llarg de la història.
- Comprensió empàtica de l'obra d'art tenint en consideració el context històric en què va ser creada, fugint de prejudicis estètics i ideològics.
- Valoració positiva de la capacitat que té l'obra d'art de generar bellesa i originalitat.

Valoració de l'art com a instrument per entendre el món

- Valoració de la història de l'art com un mitjà per a la formació individual i de la societat.
- Consideració de la història de l'art com una disciplina en construcció susceptible d'interpretacions diferents.
- Valoració de l'existència d'interpretacions artístiques diferents.

Orientacions didàctiques del bloc

El treball dels recursos d'aquest bloc ha d'anar dirigit a fer palès com l'art esdevé un mitjà de comunicació potent i, a la vegada, un vehicle per mostrar les necessitats i demandes de les persones dins d'un món global.

En aquest sentit, partint de la consideració de l'art com a vehicle de comunicació de sentiments i emocions (bloc 1), l'alumne ha d'analitzar la capacitat que té l'art de ser un instrument de reivindicació social. Per aquest motiu, els recursos del bloc presenten una llista d'obres reivindicatives que tenen com a fil conductor la defensa dels més desfavorits, per tal que l'alumne dedueixi el significat i el paper que té l'art dins de la cultura d'una època.

En aquest sentit, és interessant, també, que l'alumnat estableixi una relació directa entre l'art i la mentalitat (bloc 4), i fomenti una actitud més crítica amb l'imaginari dels diferents períodes històrics.

Per aconseguir aquesta fita, es recomana partir de problemàtiques socials properes i significatives a la realitat dels estudiants i evidenciar com l'art contemporani de nous formats (happening, fotografia, grafitis...) esdevé un mitjà de protesta reivindicativa. La idea és establir connexions amb el present, més proper als alumnes, per observar on i com queden paleses aquestes protestes socials, per veure i comparar-ho amb com es feia en èpoques passades.

BLOC 6. ART I CONFLICTES

La finalitat del bloc 6 és analitzar la relació que s'estableix entre l'art i el conflicte. En aquest sentit, es vol subratllar la importància d'entendre l'art com a mitjà per conèixer la forma com s'han transmès els conflictes al llarg del temps.

Com a punt de partida per treballar aquestes relacions, les arts visuals són susceptibles d'ésser treballades a partir de visions diverses. D'una banda, en relació amb els conflictes bèl·lics, a través de figures com Francisco de Goya i Pablo Picasso, que, tot i situar-se en èpoques molt distants, han coincidit tots dos a fer una anàlisi crítica dels

conflictes viscuts i, d'altra banda, a través de figures més properes als alumnes, com és el cas del grafter Banksy, una figura crítica davant els conflictes actuals.

A la vegada, pel que fa a l'escultura es proposen figures com Pau Gargallo i Julio González, tenint en compte que les seves obres representen una crítica dels conflictes de la primera meitat del segle XX.

Finalment, per acabar de contextualitzar aquesta època, es plantegen les respostes que es donaran des del llenguatge arquitectònic al context social i polític, analitzant l'arquitectura funcional i l'arquitectura organicismista.

BLOC 6. ART I CONFLICTES

Fets i conceptes

Les arts visuals i els conflictes

- Picasso i Goya com a testimonis de la seva època i dels conflictes:
 - Vida i característiques pictòriques.
 - Etapes.
 - *El Guernica* de Picasso com a símbol de la barbàrie de la Guerra Civil espanyola.
 - *Afusellaments del dos de maig* de Goya com a símbol de la Guerra del Francès.
- El grafter Banksy com a crític dels conflictes actuals.

L'escultura i els conflictes

- Pau Gargallo i Julio González com a exemples de l'escultura de la primera meitat del segle XX.

Arquitectura durant la Segona Guerra Mundial: Le Corbusier i Wright

- Le Corbusier i l'arquitectura funcional.
- Wright i l'arquitectura organicismista.

Procediments

Sobre vocabulari i cronologia

- Identificació i utilització de la terminologia artística adequada a cada llenguatge artístic.
- Domini del vocabulari artístic adequat.
- Aplicació concreta de la cronologia i la periodització artística.

Sobre el canvi i la continuïtat: causes i conseqüències

- Deducció partint del treball amb fonts artístiques del concepte de canvi i continuïtat en els estils artístics anteriors i posteriors, considerant els ritmes evolutius de les societats.
- Identificació de les causes i les conseqüències dels fenòmens artístics en el seu context.

Sobre les mentalitats: context sociopolític

- Anàlisi i comparació dels elements socials, culturals i polítics que emmarquen els estils artístics.

Sobre la recerca d'informació

- Recerca d'informació i classificació de les tècniques i els materials i deducció del seu ús.

- Anàlisi de les fonts per a l'estudi de l'art, seleccionant-ne les més pertinents.
- Formulació d'hipòtesis interpretatives a partir de la comparació d'elements artístics analitzats i d'altres informacions proporcionades per fonts històriques diverses.
- Distinció de les formes, les tècniques i la temàtica de cada estil artístic mitjançant l'anàlisi cooperativa de les obres seleccionades.

Sobre l'anàlisi de les obres artístiques

- Utilització de diverses pautes d'observació, descripció i anàlisi d'obres d'art.
- Comentari i anàlisi d'obres d'art destacant-ne els elements arquitectònics, els mètodes escultòrics i les tècniques pictòriques.
- Aplicació del procediment d'anàlisi comparativa d'obres artístiques a les propostes plantejades.

PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

- Deducir la importància de l'estudi de les obres artístiques com un mitjà per conèixer la forma com s'han transmès els conflictes bèl·lics a la nostra societat.

Actituds i valors**Respecte al patrimoni cultural i artístic**

- Respecte i conscienciació de la necessitat de protegir el patrimoni artístic i preservar-lo per a generacions futures.

Importància de l'obra i del llenguatge artístic

- Percepció de l'obra d'art com un valor cultural universal.
- Valoració de la importància del llenguatge artístic com a transmissor d'emocions, valors i pensaments al llarg de la història.
- Comprensió empàtica de l'obra d'art tenint en consideració el context històric en què va ser creada, fugint de prejudicis estètics i ideològics.
- Valoració positiva de la capacitat que té l'obra d'art de generar bellesa i originalitat.

Valoració de l'art com a instrument per entendre el món

- Valoració de la història de l'art com un mitjà per a la formació individual i de la societat.
- Consideració de la història de l'art com una disciplina en construcció susceptible d'interpretacions diferents.
- Valoració de l'existència d'interpretacions artístiques diferents.

Orientacions didàctiques del bloc

Les orientacions didàctiques del bloc *Art i conflictes* segueixen les pautes donades a blocs anteriors en el sentit que es propicia que els alumnes facin una aproximació significativa al món del l'art, tot generant explicacions complexes i complementàries del fet artístic.

La didàctica que es proposa hauria d'instar l'estudiant a aplicar l'esquema d'anàlisi consensuat al primer bloc, tot incidint en l'anàlisi dels elements formals i tècnics per motivar la reflexió sobre el paper de l'art en la reivindicació de la no-violència com a instrument per resoldre els conflictes entre éssers humans. En aquest sentit, és interessant que l'alumne analitzi la incidència de l'expressivitat, l'ús del color, la llum, la composició, l'espai o la perspectiva en el procés artístic, entre d'altres, per potenciar situacions de violència o conflicte.

A la vegada, un altre aspecte a treballar a l'aula és la significació de l'obra, per tal que l'alumne indagui sobre el context sociocultural i ideològic de l'època, relacionant-la (contigut i significació) amb la mentalitat (bloc 3) d'un moment determinat.

BLOC 7. ART I DARRERES TENDÈNCIES

La finalitat del bloc 7 és apropar l'alumne a les darreres tendències artístiques, contextualitzant l'art com un element proper a la seva realitat cultural com a jove, com a individu i com a part de la col·lectivitat.

El bloc dibuixa un panorama general de les noves tendències artístiques, emmarcant els blocs estudiats dins del context artístic més proper a la realitat social i cultural dels estudiants. Es proposa el treball de corrents artístics tan emblemàtics com les noves abstraccions: minimal art; moviment Supports/Surfaces, art povera, hiperrealisme; moviment Cobra; happening i fluxos, entorns, performances, body art i land art, entre d'altres.

BLOC 7. ART I DARRERES TENDÈNCIES

Fets i conceptes

Noves abstraccions

- Art sense límits, art òptic i art cinètic (Victor Vasarely, Bridget Riley, Eusebio Sempere, Alexander Calder i Àngel Ferrant).

Tornant a l'essència

- Minimal art (Robert Norris; Carl André; Bruce Nauman; Dan Flavin; Anthony Caro, entre d'altres).

La pintura en qüestió

- Moviment Supports/Surfaces.

La revolució dels materials

- Art Povera.

Quan la pintura esdevé fotografia

- Hiperrealisme.

Moviment Cobra

- Copenhaguen, Brussel·les i Amsterdam.

L'art com a experiència

- Happenings i fluxus.

Els muntatges i les decoracions com a protagonistes

- Entorns.

El cos com a instrument de l'obra d'art

- Les performances i el body art (Joseph Beuys).

Art conceptual

- Joseph Kosuth.

Expressivitat dels objectes

- Art ecològic o Land art.

Neoexpressionisme

- Georg Baselitz i Miquel Barceló.

Transavantguarda italiana

- Achille Bonito Oliva.

Procediments***Sobre vocabulari i cronologia***

- Identificació i utilització de la terminologia artística adequada a cada llenguatge artístic.
- Domini del vocabulari artístic adequat.
- Aplicació concreta de la cronologia i la periodització artística.

Sobre el canvi i la continuïtat: causes i conseqüències

- Deducció partint del treball amb fonts artístiques del concepte de canvi i continuïtat en els estils artístics anteriors i posteriors, considerant els ritmes evolutius de les societats.
- Identificació de les causes i les conseqüències dels fenòmens artístics en el seu context.

Sobre les mentalitats: context sociopolític

- Anàlisi i comparació dels elements socials, culturals i polítics que emmarquen els estils artístics.

Sobre la recerca d'informació

- Recerca d'informació i classificació de les tècniques i els materials i deducció del seu ús.
- Anàlisi de les fonts per a l'estudi de l'art, seleccionant-ne les més pertinents.
- Formulació d'hipòtesis interpretatives a partir de la comparació d'elements artístics analitzats i d'altres informacions proporcionades per fonts històriques diverses.
- Distinció de les formes, les tècniques i la temàtica de cada estil artístic mitjançant l'anàlisi cooperativa de les obres seleccionades.

Sobre l'anàlisi de les obres artístiques

- Utilització de diverses pautes d'observació, descripció i anàlisi d'obres d'art.
- Comentari i anàlisi d'obres d'art destacant-ne els elements arquitectònics, els mètodes escultòrics i les tècniques pictòriques.
- Aplicació del procediment d'anàlisi comparativa d'obres artístiques a les propostes plantejades.

Actituds i valors***Respecte al patrimoni cultural i artístic***

- Respecte i conscienciació de la necessitat de protegir el patrimoni artístic i preservar-lo per a generacions futures.

Importància de l'obra i del llenguatge artístic

- Percepció de l'obra d'art com un valor cultural universal.
- Valoració de la importància del llenguatge artístic com a transmissor d'emocions, valors i pensaments al llarg de la història.
- Comprensió empàtica de l'obra d'art tenint en consideració el context històric en què va ser creada, fugint de prejudicis estètics i ideològics.
- Valoració positiva de la capacitat que té l'obra d'art de generar bellesa i originalitat.

Valoració de l'art com a instrument per entendre el món

- Valoració de la història de l'art com un mitjà per a la formació individual i de la societat.
- Consideració de la història de l'art com una disciplina en construcció susceptible d'interpretacions diferents.
- Valoració de l'existència d'interpretacions artístiques diferents.

Orientacions didàctiques del bloc

En el treball de l'art i les darreres tendències, és important generar actuacions que canviïn el concepte de categoria de l'obra d'art i, a la vegada, eliminar la frontera clàssica entre cultura elitista i cultura de masses.

Per això, és essencial afavorir els debats a l'aula i parlar del concepte de noves tendències, per determinar-ne què entenem i seleccionar amb coherència i rigor propostes que les representin.

D'aquesta manera, l'orientació didàctica s'encamina a crear espais que apropin l'art a la vida diària dels alumnes, adaptant el concepte de les noves tendències per fer-lo intel·ligible entre ells, i parlant de propostes artístiques en el sentit més ampli del terme.

D'altra banda, és imprescindible establir vincles entre les noves tendències i les qüestions que defineixen la resta de blocs. Així, es recomana recórrer a les noves tendències per potenciar actituds de reivindicació (art i protesta) i de l'art com a vehicle de comunicació de les aspiracions dels més joves (art i comunicació), o bé relacionar-les amb la construcció del nostre imaginari més proper (art i mentalitat) fent referència a la societat de la qual ells ara són protagonistes, incorporant la perspectiva del gènere (art i dones) i del poder alternatiu (art i poder), o contextualitzant els conflictes socials i polítics (art i conflicte).

CRITERIS D'AVUACIÓ

CRITERIS D'AVUACIÓ DE LA C1

C1. Interpretar l'obra artística considerant els codis estètics, la sensibilitat artística i la contextualització històrica

CA1. Pertinència
CA2. Precisió
CA3. Sentit crític

CA1. Pertinència

Aplicada a la interpretació de l'obra artística, aquesta qualitat es manifesta a l'hora de relacionar el context social, polític i cultural d'una època amb l'estil artístic seleccionat. Per establir aquestes relacions, cal que l'alumne domini les bases de les estructures històriques esmentades i, a la vegada, la mentalitat resultant de l'època. Aquest és un aspecte fonamental que implica considerar la història de l'art com una font històrica de primer ordre, resultat de l'imaginari dels homes i les dones i, per tant, testimoniatge important d'una època. Perquè fructifiqui aquesta relació, l'alumne cal que domini les bases iconogràfiques i interpretatives dels estils plantejats i que estableixi inferències amb l'esperit cultural del moment històric de referència, de l'anterior i del posterior (canvi i continuïtat d'estils). A la vegada, resulta enriquidor que sigui capaç de generalitzar aquestes inferències a altres contextos culturals.

CA2. Precisió

La precisió és la qualitat de ser precís, és a dir, de determinar quelcom amb exactitud. Aplicada a la interpretació d'obres artístiques, aquesta precisió es manifesta en la identificació i l'anàlisi dels elements estètics, formals i interpretatius que constitueixen l'obra artística, l'estil i l'artista. Cal que l'alumne domini les tècniques d'anàlisi del fet artístic, observant, analitzant i extrapolant conclusions. En aquest sentit, cal que sigui capaç d'aplicar l'esquema de comentari, considerant la documentació general, l'anàlisi formal, el contingut i la significació. D'aquesta manera, considerant l'art com un vehicle de comunicació, es constatarà el domini del llenguatge artístic en el sentit més ampli, tant pel que fa a la terminologia com al vocabulari bàsic i interpretatiu.

CA3. Sentit crític

El sentit crític en la interpretació d'obres artístiques fa incidència en l'anàlisi del concepte de canvi i continuïtat en els estils, per tal d'entendre el procés artístic com una evolució lògica emmarcada en els gustos i la mentalitat de cada context històric. Així, cal que l'alumne domini el procediment d'identificació i anàlisi dels elements estètics i interpretatius que perviuen d'un estil a l'altre de forma lògica i integradora, i ha de ser capaç d'argumentar-ho i justificar-ho críticament i raonadament.

D'altra banda, el sentit crític també s'observa a l'hora de valorar la significació de l'art com a vehicle per construir la identitat personal i col·lectiva. En aquest sentit, es requereix que l'alumne sigui capaç d'entendre el fenomen artístic com quelcom resultant de la mentalitat d'una època i d'un context determinat. D'aquesta manera, amb el domini del llenguatge i la contextualització del fet artístic, cal que desenvolupi la consciència social de l'art com a element integrador i constructor d'identitat nacional i individual, i generi actituds de respecte envers altres realitats.

EXPECTATIVES DE FINAL DE CICLE

EXPECTATIVES DE FINAL DE CICLE DE LA C1

C1. Interpretar l'obra artística considerant els codis estètics, la sensibilitat artística i la contextualització històrica

Al final del batxillerat, l'alumne interpreta l'obra artística considerant els codis estètics, la sensibilitat artística i la contextualització històrica quan identifica, descriu i analitza críticament diverses propostes artístiques utilitzant de manera precisa la terminologia i el vocabulari artístic adequat per a cada un dels llenguatges. Amb l'ajuda del domini d'aquest llenguatge interpreta amb precisió els elements estètics, formals i interpretatius de l'obra. Així mateix, és pertinent quan estableix relacions de significat entre tots aquests elements, alhora que mostra un domini dels conceptes artístics clau i de les característiques bàsiques dels estils i dels artistes. També amb pertinència emmarca l'obra en el context social, polític i cultural, establint relacions entre el fet artístic, l'artista i l'època. L'alumne mostra sentit crític quan analitza els processos artístics considerant els elements de canvi i de continuïtat entre els estils. A més a més, emet judicis de valor sobre la importància de les expressions artístiques com a símbol d'identitat pròpia (personals i col·lectives) dins d'un món global i divers i identifica, analitza i valora el

patrimoni artístic, dissenyant actuacions que en propiciïn la protecció i defensa. Alhora, argumenta la funció de les obres artístiques com a símbol dels valors de l'època en què van ser creades, i de les conseqüències socialitzadores que se'n deriven. Per últim, mostra una actitud empàtica envers el fet artístic, valorant críticament i constructivament el punt de vista d'artistes de diferents èpoques i realitats culturals.

QUADRE DE SÍNTESI

QUADRE DE SÍNTESI DE LA C1

